

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine Katılma ve Sahip Oluş Derecelerinin İncelenmesi

Examining the Attendance and Ownership Degree of Physical Education Teachers to the Private Field Competencies

Araştırma Makalesi

Murat KANGALGİL

Cumhuriyet Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ÖZ

Bu araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan öğretmen yeterliklerine katılma derecelerinin belirlenmesi ve yeterliklere sahip oluş derecelerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Araştırma 267 beden eğitimi öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırmada altı boyuttan ve 30 alt yeterlikten oluşan beden eğitimi öğretmeni özel alan yeterlikleri ve demografik bilgilerden oluşan ölçme aracı kullanılmıştır. Ölçme aracı, yeterliklere katılma düzeyleri ve yeterliklere sahip olma düzeylerini ölçen 5'li likert tipindedir. Verilerin analizinde, frekans, yüzde ve "t" testi kullanılmıştır. İstatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre yeterliklere katılma ($4.17 \pm .28$) puan ortalamaları ile sahip oluş ($3.85 \pm .41$) puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < .01$). Ayrıca cinsiyete göre

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the degree of teachers' competence of private field and reveal the degree of competence ownership. The research was concluded with 267 physical education teachers. A measurement tool which comprises of both competences of physical education teachers and demographic informations was used in the research. The measurement tool is a five point likert scale which measures both levels of attendant and ownership of the competences. Data were analysed using frequency, percentiles and "t" test. Significance level was determined as .05 in the statistical computations. According to the findings of the research, a significant difference ($p < .01$) was determined between average scores of competence attendance

yeterliklere katılma puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunurken ($p < .05$), cinsiyete göre yeterliklere sahip olma puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$). Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklere katılma puanları, yeterliklere sahip olma puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri tam olarak alanda uygulayamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

($4.17 \pm .28$) and average scores of competence ownership ($3.85 \pm .41$). Moreover, while significant difference was determined in average scores of competence attendance vary by gender ($p < .05$), there was no significant difference in the average scores of competence ownership vary by gender ($p > .05$). According to results of the research, scores of competence attendance of physical education teachers were found higher than their scores of competence ownership. This situation can be interpreted as physical education teachers are not be able to implement competences in their fields.

Anahtar Kelimeler

*Beden eğitimi öğretmeni,
Özel alan öğretmen yeterlikleri*

Key Words

*Physical education teacher, Teacher
competencies*

GİRİŞ

Öğretmen; Yükseköğretim kurumlarında genel kültür, özel alan ve pedagojik formasyon eğitimi olarak yetişmiş olan her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile kurs ve seminerlerde eğitim-öğretim hizmetlerini yürüten kişilere denilmektedir. Öğretmen sahip olduğu bilgi muhtevasını öğrencilere aktarmanın, mesleğini icra etmenin yanı sıra öğrencileri kişiliğiyle de etkilemektedir. Öğretmenlik mesleği ise "Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir" şeklinde tanımlanmaktadır ve öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>). Öğretme işinin temel sorumlusu öğretmendir. Bu gerekçeyle öğretmen belli konuları belli bir gruba ya da kişiye öğreten ve davranışları ile öğrenen gruba örnek oluşturan bir meslek mensubudur. Bu iki önemli görevi, yani hem çevreyi düzenleme hem de çevrenin bir parçası olarak örnek oluşturma onun hem bir bilim insanı hem de sanatkâr gibi davranmasını gerek kılmaktadır. Öğretmenlerin değerleri, tutumları, deneyimleri, kısaca davranışları bütünüyle öğrencilerini, toplumu, kendi mesleki geleceğini ve meslektaşlarını etkiler ve doğâl olarak onlardan da etkilenerek

kişisel ve mesleki varlığını biçimlendirir. Öğretmen bu oluşma, gelişme süreci içerisinde kendini samimi bir değerlendirmeden geçirmeli, amacını, kaynaklarını, tercihini iyi bir öğretmenin ulaşması beklenen ölçütlerin ışığında incelemeli, üstün ve eksik yönlerini açıkça belirlemelidir (Bilen, 1999).

Eğitimin geliştirilmesinde öğretmenin rolü günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Bir toplumun kalkınması için öncelikle yetişmiş insan gücüne ihtiyaç vardır. Yetişmiş insan gücünü sağlayacak kurumlar ise okullardır. Bir okulun iyi olabilmesi de büyük ölçüde öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır. Öğretmenin meslekî açıdan yetişmişlik düzeyi, sunacağı eğitimin kalitesinin önemli bir belirleyicisi olarak düşünülebilir. Öğretmenin iyi olması onun hem hizmet öncesinde iyi yetiştirilmesi hem de hizmet içinde kendisini geliştirecek olanaklardan yararlanmasını sağlamakla olasıdır (Seferoğlu, 2001). Eğitim sürecinde okul sisteminin en önemli ve temel öğelerini; öğrenci, program ve öğretmen olarak gören Sönmez (2003), öğretmeni, "eğitim ortamında istendik davranışları kazandıran profesyonel kişi" olarak tanımlamaktadır. Bu yüzden öğretmenin çok iyi yetişmiş olması ve özellikle öğretmenlik mesleğinin gereğini yerine getirebilecek genel ve özel yeterliklere sahip olması gerekmektedir.

Çağdaş anlayışa uygun olarak eğitimdeki amacın gerçekleşmesi bireyin, zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimi ile olasıdır. Beden eğitimi, genel eğitimin vazgeçilemez bir parçasıdır. Beden Eğitiminin amacı; Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. Beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin öğretim kurumlarında gerçekleşmesini sağlayan, onlara yön vererek geliştiren ve uygulayan beden eğitimi öğretmenleridir. Bireyi zihinsel, bedensel yönleri ile bir bütün olarak geliştirmek, çevresel koşullara ve öğrencinin bireysel özelliklerine göre öğretimi planlamak beden eğitimi öğretmenin görevidir. Her öğretmen uzman olduğu konu alanına ilişkin bilgi, beceri ve tutumları öğrencilere kazandırma çabası içerisinde. Beden eğitimi öğretmeni de "beden eğitimi ve spor" ile ilgili olanı öğretir. Öğretmenin konu alanına ilişkin bilgi, beceri ve tutumları öğrencilere kazandırabilmesi için belli nitelik ve yeterliklere sahip olması ve araştıran öğretmen olması gerekir (Demirhan, 2003; 2013).

Öğretmenlik mesleğinin niteliklerinin yükseltilmesi, öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliklerin bilinmesi, daha sonra bu yeterliklerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla öğretmenlere ve öğretmen adaylarına kazandırılması ile mümkündür. Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini gerektirir (MEB, 2006). Öğretmenlik mesleği, özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren bir meslek olarak kabul edildiğine göre, bu mesleği tercih eden insanların, mesleğin gereklerini tam olarak yerine getirebilmeleri için bir takım yeterliklere sahip olması gerekir. Yeterlik kavramı, Bandura (1994)'nın sosyal bilişsel kuramının en önemli kavramlarından biridir. Bandura bireylerin yapabilecekleriyle ilgili yargılarını öz-yeterlilik inancı olarak kavramsallaştırmakta ve algılanan öz-yeterlilik insanları bir şeyler üzerinde etki yaratabilecek güçlerine, kapasitelerine ilişkin inançları olarak görmektedir. Öz-yeterlilik inancı, bireyin belirli düzeyde performans göstererek yaşamı üzerinde etkide bulunan olayları etkileyebileceğine olan inancıdır (Bandura,

1994). Öz-yeterlilik inançları, belirli bir amacı gerçekleştirmek için eylemi başarmak ve organize etmeye yönelik kişisel kapasite ile ilgili duruma özgü yargılardır. Aynı zamanda öz-yeterlilik özel bir yetenek bağlamında ve görev hakkında kişinin inancıdır ve yeni bilgi ve deneyimlerle zamanla değişen dinamik bir yapıdır. Bunun aksine bazı insanlar, bazı görevler (teknik olarak problem çözmeye dayalı) için yüksek öz-yeterliliğe sahip olabilirken; bazı görevler (teknik bir raporu yazma) için düşük öz-yeterliliğe sahip olabilir (Telef ve Karaca, 2012).

Yeterlilik bir meslek alanına özgü görevlerin yapılabilmesi için gerekli olan mesleki bilgi, beceri ve tutumlara sahip olma durumu olarak tanımlanırken, öğretmen yeterlikleri ise öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir şekilde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2008). Gibson ve Dembo (1984) öğretmen yetkinliğini, öğretmenlerin okuldaki öğrenmeyi etkileyebileceklerine ilişkin inançları olarak ifade ederken, Tschannen-Moran ve Hoy (2001) da öğretmenlerin yetkinlik inançlarını, öğrenci güç ya da güdülenmemiş de olsa, öğrencinin katılımında ve öğrenmesinde istendik sonuçlar oluşturabilme yeterliliğine ilişkin bir yargı olarak değerlendirmektedirler ve yüksek yeterlilik inancına sahip olan öğretmenlerin, öğretim yapmaya istekli ve eğilimli oldukları, üst düzeyde planlama ve organizasyon becerisine sahip oldukları ve öğrencilerine daha çok ilgi gösterdikleri ayrıca bu öğretmenlerin, yeni fikirlere ve gelişmelere açık oldukları ve yeni öğretim stratejilerini öğrencileriyle uygulama eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir (Tschannen-Moran ve Hoy, 2001). Bir kişiye, görevinin gerektirdiği belirli bir rolü oynayabilme gücü kazandıran özellikler olarak tanımlanan yeterlilik tüm meslekler için söz konusudur. Çünkü mesleklerin gelişip, kendini yenilemelerinde yeterlilik önemli bir unsurdur (Sümbül ve Arslan, 2007). Öğretmenlerin sahip olduğu ve artan sorumlulukları sahip olması gereken yeterlilikleri de değiştirmektedir. Öğretmen yeterliliklerinin düzeyi öğrencinin öğrenmesini etkileyecektir. Öğretmen ne kadar yeterli ise öğrenci öğrenmeleri ve öğrenmelerin kalıcılığı da o kadar artacaktır (Celep, 1996).

Öğretmen Yeterlikleri; Millî Eğitim hedeflerinin desteklenmesine katkı sağlamak, ulusal iş birliği ve bilgi paylaşımını daha etkin olarak gerçekleştirmek, öğretmenlerin niteliği ve kalitesi için kıyaslama, karşılaştırma yapılabilecek bir yapı/sistem oluşturmak, öğretmenlik mesleğinin statüsü ve kalitesi açısından toplumsal beklentilerde tutarlılık oluşturmak, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde esas alınacak açık, anlaşılır ve güvenilir bir kaynak oluşturmak, ulusal düzeyde profesyonel öğretmenlik seviyesinin tartışılmasında kullanılacak ortak terim ve tanımlamaları içeren bir dil birliği sağlamak, öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini tanımlayarak, toplum tarafından fark edilmesini ve toplumun gözünde statülerinin yükseltilmesini sağlamak, öğrencilerin “öğrenmeyi öğrenmesi” için fırsatlar sağlamak, öğretmenlerin görevlerini şeffaflaştırarak veliler ve toplum için kalite güvencesini oluşturmak gibi pek çok amacın gerçekleştirilmesi için hazırlanmıştır (<http://otmg.meb.gov.tr>).

“Öğretmen Yeterlikleri”nin;

- Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde,
- Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında,
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde,
- Öğretmenlerin seçiminde,
- Öğretmenlerin iş başarımlarının, performanslarının değerlendirilmesinde,
- Öğretmenlerin kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde kullanılması düşünülmektedir (<http://otmg.meb.gov.tr>).

Demirhan (2013), yeterlikleri dört alanda toplamaktadır. Bunlar; alan bilgisi, öğretme-öğrenme sürecini yönetme, öğrenci kişilik hizmetleri ile kişisel ve mesleki özelliklerdir. MEB’e göre ise yeterlikler; öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri ve özel alan yeterlikleri olarak ikiye ayrılmaktadır (MEB, 2008). Genel Yeterlikler, öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumları olarak tanımlanırken Özel Alan Yeterlikleri ise alanlara özgüdür. Öğretmenin kendi alanında genelleme-lerin ve çıkarımların nasıl yapıldığını anlaması ve

diğer alanlardan farkını görmesi gerekir. Öğretmenin alan bilgisi diğer insanların aynı konudaki bilgisinden farklılık gösterir. Öğretmenin bilgisi, yalnızca bilginin yapısına göre değil, aynı zamanda öğrenecek olan öğrenciye göre de düzenlenecek bilgidir. Öğretmen bilginin toplumsal olarak değeri, günlük yaşam ile ilişkisi ve günlük yaşamda kullanımını da bilmek zorundadır (TED, 2009).

Öğretmenlik mesleğinin niteliğinin yükseltilmesi, öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, daha sonra, bu yeterliklerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür. Demirhan(2002)’a göre sisteme giren bir öğretmen için yüksek öğretim kurumunda kazanılan nitelikler yeterli olmamakta, süreç içerisinde sürekli gelişme beklenmektedir. Aynı zamanda eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini gerekli kılar. Öğretmenler öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcamak zorundadırlar. Yeni bilgi ve fikirlere açık olarak kendisini ve kurumunu geliştirmede önemli adımlar atmalarıdır (MEB, 2006).

Daha önce yapılan birçok çalışmada farklı branşlardaki öğretmenlerin mesleki yeterlik düzeyleri araştırılmış olmasına rağmen alanyazında Beden Eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterlikleri ile ilgili bilgiyi ortaya koyan çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterliklerini ve bu yeterliklere sahip olma düzeylerini ortaya koyan ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır.

Bu bağlamda beden eğitimi öğretmenliği mesleğinin arzu edilen düzeye getirilmesi, öğretmenlerin nitelikli hale ulaşabilmeleri, ihtiyaç hissedilen yeterliklerle ilgili hizmet içi eğitimlerin yoğunlaştırılmasında rehberlik etmesi için beden eğitimi öğretmenlerinin “Beden Eğitimi Dersi” özel alan yeterliklerine katılma düzeyleri ve sahip oluş dereceleri ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi ve var olan alan yazın ile tartışılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırma, tesadüfî örneklem yöntemine göre gönüllü olarak katılmayı kabul eden 289 beden eğitimi öğretmeni ile yapılmış ancak 267'si değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 182'si (%68.2) erkek, 85'i (%31,8) kadındır. Öğretmenlerin 52'si (%19.5) Sivas, 50'si (%18.7) Diyarbakır, 65'i (%24.3) Elazığ, 53'ü (%19.9) Kayseri ve 47'si (%17.6) Malatya illerinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 102'si (%38.2) ilköğretim okulunda, 163'ü (%61) lisede, 2'si (%0,7) her iki okulda görev yaptıklarını beyan etmişlerdir. Öğretmenlerin hizmet yılına göre dağılımları ise 1-5 yıl arası 64 (%24) kişi, 6-10 yıl arası 149 (%55,8) kişi, 11-15 yıl arası 42 (%15,7) kişi, 16 yıl ve üzeri 12 (%3,5) kişidir.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2008 tarihinde yürürlüğe koyulan Beden Eğitimi Öğretmeni Özel Alan yeterlikleri incelenmiş ve yeterlikler soru şekline dönüştürülmüştür. Beden Eğitimi Dersi Özel Alan Yeterlikleri altı boyuttan ve 30 alt yeterlikten oluşmaktadır. Altı boyut ve alt yeterlikler soru haline getirilmiş ve ön çalışma yapılmıştır. Ön çalışmada öğretmenlerle görüşme yapılmış ve oluşturulan sorular alan uzmanları (5 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, 3 Beden Eğitimi ve Spor alanında Öğretim Elemanı, 1 Ölçme Değerlendirme Uzmanı) tarafından incelenerek kapsam açısından ve anlaşılabilirlik açısından incelenerek 6 alt boyut ve 30 sorudan oluşan ölçme aracı meydana getirilmiştir. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nden (YEĞİTEK) Beden Eğitimi Dersi Özel Alan Yeterliklerinin kullanımı için araştırma izni alınmıştır. Ölçek; kapsam geçerliği için uzman görüşüne sunulmuş ve kapsam açısından uygun hale getirilmiştir. Yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmış, KMO ölçütü .968 olarak bulunmuş ($p < 0.05$) ve verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Varimax dönüşümü kullanılarak yapılan temel bileşenler faktör analizinde 30 soru üç faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler içerisinde tek faktörün toplam içerisindeki açıklama yüzdesi 45.50 olarak bulunmuştur. Ölçeğin cronbach

alfa iç tutarlılık katsayısı (α) yeterliklere katılma düzeyinde .76, yeterliklere sahip olma düzeyinde .85 olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin kendi içerisinde tutarlılığın yüksek olduğunu gösteren değerlerdir (Demircioğlu, 2011).

Ölçme aracı; demografik bilgiler ve öğretmen yeterlikleri ile ilgili bilgiler şeklinde 2 grup halinde oluşturulmuştur. Demografik bilgiler çok seçenekli ve boşluk doldurma şeklinde, öğretmen yeterlikleri ile ilgili sorular ise 5 li likert tipinde 2 aşamalı olarak planlanmıştır. Her soruda yeterliklere katılma düzeylerini belirten bir sütun ve yeterliklere sahip olma düzeyini belirten bir sütun bulunmaktadır. Ölçekteki ifadeler yeterliklere katılma düzeyinde; 1="Kesinlikle Katılmıyorum", 2="Katılmıyorum", 3="Fikrim Yok", 4="Katılıyorum" ve 5="Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde iken yeterliklere sahip olma düzeyinde; 1= "Hiçbir zaman", 2="Nadiren", 3="Arasıra", 4="Sıklıkla" ve 5="Her zaman" şeklinde puanlanmıştır.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİ	A	B
	YETERLİKLER	SAHİP OLUŞ DERECESİ
KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	HİÇBİR ZAMAN
FİKRİM YOK	FİKRİM YOK	NADİREN
KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM
KESİNLİKLE KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	SIKLIKLA
		HER ZAMAN

Ölçekte kullanılan "yeterlikler" ve "sahip oluş derecesi" sütunları

Verilerin Toplanması: Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nden (YEĞİTEK) Beden Eğitimi Dersi Özel Alan Yeterliklerinin kullanımı için araştırma izni ile tesadüfî örneklem yöntemine göre yapılmıştır. Araştırmacı tarafından gönüllü olarak katılmayı kabul eden beden eğitimi öğretmenlerine dağıtılan ölçme aracı tekrar toplanmış ve değer-

lendirme için saklanmıştır. 289 ölçekten hatalı doldurulan ve bir kısmı boş bırakılanlar çıkarılarak 267'si değerlendirilmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde, frekans, yüzde hesaplamaları ve "t" testi kullanılmıştır. İstatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin, beden eğitimi dersi özel alan yeterliklerine katılma ve sahip olma dereceleri ile ilgili bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine katılım puan ortalamalarının sahip oluş derecesi puan ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 2'de t testi sonuçlarına göre yeterliklere katılma puan ortalamaları ($4.17 \pm .28$) ile sahip oluş derecesi ($3.85 \pm .41$) puan ortalamaları arasındaki fark bulunmuştur ($p < .01$). Bu fark yeterliklere katılım puanlarının yüksekliğinden kaynaklanmıştır.

Tablo 3. te cinsiyete göre yeterliklere katılma oranları arasında t testi sonuçları göre erkek öğretmenlerin yeterliklere katılma puan ortalamaları ($4.20 \pm .28$) ile kadın öğretmenlerin yeterliklere katılma puan ortalamaları ($4.12 \pm .25$) arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Bu fark erkek öğretmenlerin puanlarının yüksekliğinden kaynaklanmıştır.

Tablo 4'te cinsiyete göre yeterliklere sahip olma oranları arasında t testi sonuçları göre erkek öğretmenlerin yeterliklere sahip olma puan ortalamaları ($3.85 \pm .41$) ile kadın öğretmenlerin yeter-

Tablo 1. Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliklere katılma ve sahip oluş dereceleri ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (Ss) değerleri

Beden Eğitimi Dersi Özel Alan Yeterlikleri	Yeterliklere Katılım		Sahip Oluş Derecesi	
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss
A- Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme				
A1- Öğretime uygun plan yapabilme	4.04	0.21	3.23	1.01
A2- Öğretime uygun öğrenme ortamları düzenleyebilme	3.38	0.65	3.62	0.82
A3- Öğretim sürecine uygun araç-gereç ve kaynakları kullanabilme	4.00	0.65	3.72	0.96
A4- Okul takım çalışmalarını planlayabilme	4.24	0.93	3.65	1.04
A5- Öğretimin amaçlarını gerçekleştirme sürecinde teknolojik kaynakları kullanabilme	4.14	0.78	3.86	0.94
A6- Öğretimde özel eğitime gereksinim duyan ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik planlamalar yapabilme	4.26	0.82	3.76	0.97
B- Fiziksel Performans Geliştirmeyi Sağlama ve Koruma				
B1- Öğrencilerin temel ve özelleşmiş hareket bilgi ve becerilerini geliştirebilme	3.87	0.70	3.39	1.20
B2- Öğrencilerde düzenli fiziksel etkinlik ve sağlıklı yaşam bilinci oluşturabilme	4.06	0.87	3.77	0.75
B3- Öğrencilerin müsabakalara katılmalarını ve çalışmalarının yürütülmesini sağlayabilme	4.09	0.72	3.81	0.88
B4- Öğrencileri sağlıklı beslenme konusunda bilinçlendirebilme	3.69	1.21	3.68	1.19
B5- Spor sakatlanmalarında ilk yardım kurallarını uygulayabilme	4.03	0.91	4.01	0.98

Beden Eğitimi Dersi Özel Alan Yeterlikleri	Yeterliklere Katılım		Sahip Oluş Derecesi	
	\bar{x}	Ss	\bar{x}	Ss
B6- Öğrencilerin liderlik, sorumluluk alma, paylaşma ve birlikte iş yapma becerilerini geliştirebilme	4.00	0.98	3.67	1.20
B7- Doğayı tanıma ve çevreyi koruma bilinci oluşturabilme	4.00	0.86	3.89	1.04
B8- Kişisel güvenlik ve kazalardan korunma bilgi ve becerisini kazandırabilme	3.94	0.99	3.77	0.91
B9- Öğrencilere spor ve spor organizasyonları bilinci ve sevgisi kazandırabilme	3.96	0.94	3.72	1.06
B10- Beden eğitimi dersi ve öğretiminde eğitsel oyunları etkili kullanabilme	3.95	1.03	3.79	1.06
B11- Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere etkinlikler düzenleyebilme	4.21	0.66	4.04	0.76
C- Ulusal Bayramları Anlam ve Önemine Yaraşır Şekilde Kutlama				
C1- Atatürk'ün beden eğitimi ve spor ile ilgili duygu ve düşüncelerini uygulamalarına yansıtabilme	4.26	0.45	3.85	0.80
C2- Ulusal bayramlarda ve özel günlerde sportif etkinlikler yapabilme	4.71	0.48	4.41	0.61
D- Gelişim Performanslarını İzleme ve Değerlendirme				
D1- Yapacağı ölçme ve değerlendirme uygulamalarının amaçlarını belirleyebilme	4.28	0.50	3.66	0.92
D2- Ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanabilme	4.35	0.76	4.18	0.66
D3- Öğrencilerin bedensel gelişimlerini belirlemeye yönelik yapılan ölçme sonuçlarını yorumlama ve geribildirim sağlayabilme	4.47	0.58	4.36	0.78
E- Okul, Aile ve Toplumla İşbirliği Yapma				
E1- Öğrencilerin zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden geliştirilmesinde aileler ve toplumla işbirliği yapabilme	4.05	0.59	3.34	1.10
E2- Öğrencilerin ve çevrenin, ulusal bayram ve törenlerin anlam ve öneminin farkına varmalarını ve aktif katılımlarını sağlayabilme	4.45	0.66	4.07	0.76
E3- Ulusal bayram ve törenlerin yönetimini ve organizasyonunun yapabilme	4.04	0.73	3.90	0.86
E4- Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde toplumla işbirliği yapabilme	4.36	1.06	4.25	0.94
F- Mesleki Gelişimi Sağlama				
F1- Mesleki yeterliklerini belirleyebilme	4.13	0.62	3.51	0.98
F2- Beden eğitimi dersi öğretimine ilişkin kişisel ve mesleki gelişimini sağlayabilme	4.55	0.59	4.04	0.90
F3- Mesleki gelişime yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanabilme	4.22	0.75	4.04	0.91
F4- Liderlik yapabilme	4.50	0.80	4.44	0.67

Tablo 2. Yeterliklere katılma ve sahip olma oranları

Durum	N	\bar{x}	Sd	t	p
Katılma	267	4.17	.28	243.63	0.001*
Sahip Olma	267	3.85	.41		

*(p<.01)

Tablo 3. Cinsiyete göre yeterliklere katılma oranları

Cinsiyet	N	\bar{x}	Sd	t	p
Erkek	182	4.20	.28	2.15	0.03*
Kadın	85	4.12	.25		

*(p<.05)

Tablo 4. Cinsiyete göre yeterliklere sahip olma oranları

Cinsiyet	N	\bar{x}	Sd	t	p
Erkek	182	3.85	.41	.38	0.700*
Kadın	85	3.83	.41		

*(p>.05)

liklere sahip olma puan ortalamaları ($3.83 \pm .41$) arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

TARTIŞMA

Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine katılma puan ortalamaları, yeterliklere sahip oluş puan ortalamalarına göre daha yüksek çıkmıştır. Yeterliklere sahip oluş puanlarının düşük çıkması çeşitli sebeplere bağlanabilir. Bunlar; yeterliklerin pratikte uygulanmasında karşılaşılan sorunlar, öğretmenlerin kişisel özelliklerinden kaynaklı sorunlar, hizmet içi eğitim yetersizliklerinden kaynaklı sorunlar ve lisans eğitiminde yetersiz eğitimden kaynaklı sorunlar şeklinde sıralanabilir. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine katılma düzeyleri ve sahip oluş dereceleri ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamakla beraber Türkiye'de farklı alanlarıdaki öğretmen ve öğretmen adaylarının sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerinin değerlendirilmesine ilişkin benzer araştırmalara (Coşkun ve diğ., 2010; Yeşil, 2009; Karacaoğlu,

2008; Gelen ve Özer, 2008; Akdağ ve Walter, 2005) rastlanmıştır. Akbaşı (2010), öğretmenlerin meslekte alan bilgisi, genel kültür ve pedagojik formasyon bilgisi yeterliliği bakımından bilgi anlamında yeterli ancak uygulamada eksik yanlarının olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bizim araştırmamızda da öğretmenlerin yeterliklere sahip olma yani uygulama puanları düşük çıkmıştır. Bu araştırma bulgusu bizim araştırma bulgumuzla benzer özellik taşımaktadır.

Cinsiyet açısından erkek öğretmenlerin puanları kadın öğretmenlerin puanlarına göre daha yüksek bulunmasına rağmen, yeterliklere katılma puanları arasındaki fark anlamlı bulunurken ($p < .05$), yeterliklere sahip olma puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$). Sünbül ve Arslan (2006)'ın çalışmasında, cinsiyet değişkeni açısından erkek öğretmenler ile kadın öğretmenlerin yeterlik puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuca göre kadın öğretmenlerin kendilerini erkek öğretmenlere göre daha yeterli buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Yeterlik

algısı, tamamen kişinin kendi algısının ürünü olan bir durum olduğundan, özellikle kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin yeterlik algısını etkileyecek özellikler olan, sosyal becerileri, bireyin kullandığı başa çıkma stratejileri gibi faktörler bu sonuçta etkili olmuş olabilir. Bu sonuç bizim araştırma sonucumuzla benzerlik göstermemektedir. Karacaoğlu (2008) 'nun ilköğretimde görev yapan sınıf ve branş öğretmenleri ile yaptığı araştırmada, öğretilmekte olan yeterliliklerin bütününde yeterlilik algılarının yüksek olduğu ve kendilerini "çok yeterli" gördükleri belirlenmiştir.

Öztürk (2009)'ün sosyal bilgiler öğretmenleri üzerinde yapmış olduğu çalışmasının sonuçlarına bakıldığında; sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki yeterlik olarak "öğretme öğrenme süreci" yeterlik alanından sonra "okul, aile ve toplum ilişkileri" yeterlik alanını en önemli yeterlik alanı olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Özellikle öğretmenlerin kişiler arası ilişkiler hakkındaki yeterlilik düşüncesi meslekleri açısından çok önemlidir. Kişiler arası ilişkilerde kişinin kendisini yeterli görmesinde etkili olabilecek sosyal beceri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde kadınların erkeklerden daha yüksek düzeyde sosyal beceri (Deniz ve Hamarta, 2003), davranışları sergiledikleri görülmüştür. ABD'li eğitimci Palmer (1998) 'a göre de, "eksiksiz öğretim, öğretim tekniğinden çok öğretmenin kişisel özelliklerine ve yetkinliğine bağlıdır ve "iyi öğretmen öğrenciyi tanıyan, ona hareket alanı açan ve önem veren, onu onurlandıran kimsedir". Eğitimde nitelikli öğretmen olmayınca, öğretim ile öğrenme arasında bir bütünlük sağlanamamakta, sistem, konuşup dinlemeyen öğretmenlerle, dinleyip konuşmayan öğrencilere kalmaktadır. Çiltaş ve Akıllı (2011) ise öğretmenlerin iyi bir alan bilgisine sahip olmaları kadar nasıl öğretilbileceği hakkında gerekli öğretim metotlarına da sahip olmaları gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmen, sosyal çevre ile iyi ilişkiler içinde olmalı ve öğrencilere gerekli rehberlikte bulunmalıdır; çünkü öğretmenler öğrencilerin hem öğretmeni, hem annesi hem babası yerinde olan arkadaşlarıdır. Dolayısıyla öğretmenler, öğrencilerin aileleri ile sürekli dayanışma içinde kalarak onların öğretimindeki olumsuzluklarını en aza indirmelidirler. Oskay ve diğ. (2010),

öğretmenlerle yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin öğretilme ve öğrenme sürecindeki yeterliliklere ilişkin genel ortalamalarını yüksek bulmuşlardır. En yüksek ortalamanın Zaman Yönetimi ve Dersi Planlama, en düşük ortalamanın ise Bireysel Farklılıkları Dikkate Alarak Öğretimi Çeşitlendirme bo-yutlarında olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, araştırma bulgularından yola çıkıldığında; beden eğitimi öğretmenleri Milli Eğitim Bakanlığı Beden Eğitimi Dersi Özel Alan Yeterliliklerine katılma oranları, yeterliklere sahip olma oranlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan öğretmen yeterliliklerine tam olarak sahip olmadıkları ve alanda tam olarak uygulayamadıkları şeklinde yorumlanabilmektedir. Buradan hareketle beden eğitimi öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı beden eğitimi öğretmeni özel alan öğretmen yeterlilikleri ile ilgili öz değerlendirme yapmaları ve bilgilerini güncellemeleri öğretmenlik mesleğinin niteliğini arttırırken aynı zamanda eğitimin kalitesinin yükselmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmadan hareketle bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması amacı ile aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından beden eğitimi öğretmenleri için hizmet içi eğitimlerin daha sık ve yoğun yapılarak öğretmen yeterlilikleri ile ilgili noksanların giderilmesi amaçlanabilir.
2. Bu çalışmada beden eğitimi dersi özel alan yeterlilikleri ile ilgili performans göstergeleri dâhil edilmemiştir. Bundan sonraki çalışmalarda özel alan performans göstergeleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
3. Üniversiteler lisans programları içerisinde öğretmen adaylarına, mesleğe başlamadan önce özel alan yeterliliklerinin önemini kavratılması için daha fazla özen gösterilebilir.

Yazar Notu: Bu çalışma, Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (CÜBAP) tarafından BED-011 proje numarası ile desteklenmiştir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Murat KANGALGİL
 Cumhuriyet Üniversitesi
 Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
 Kampus/SİVAS
 E-posta: mkangalgil@cumhuriyet.edu.tr

KAYNAKLAR

1. **Akbaşı S.** (2010). Öğretmen yeterlilikleri hakkında ilköğretim denetçilerin görüşleri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39, Bahar.
2. **Akdağ I, Walter J.** (2005). Öğretmen adaylarının mesleki yeterlik duygusu. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (4) 127-131.
3. **Bandura A.** (1994). Self Efficacy. (VS Ramachaudran Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior* (4), 71-81. New York: Academic Press.
4. **Bilen M.** (1999). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Anı Yayınevi
5. **Celep C.** (1996). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayınevi
6. **Coşkun E, Özer B, Tiryaki EN.** (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algılarının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 123-136.
7. **Çihtaş A, Akıllı M.** (2011) Öğretmenlerin pedagojik yeterlikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 64-72.
8. **Demircioğlu G.** (2011). Geçerlik ve Güvenirlik (E Karip Ed.) *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
9. **Demirhan G.** (2002). Beden eğitimi öğretmeni olmak. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 288, 12.
10. **Demirhan G.** (2003). Dünyada beden eğitimi öğretmeni yetiştirme. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 300, 13-22.
11. **Demirhan G.** (2013). 8. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi*. Beden eğitimi öğretmeni olmak. Mersin: Mersin Üniversitesi.
12. **Deniz E, Hamarta E.** (2003). VII. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri ve yalnızlık düzeylerinin bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
13. **Gelen İ, Özer B.** (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 39-55.
14. **Gibson S, Dembo MH.** (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76 (4), 569-582.
15. **Karacaoğlu ÖC.** (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 1. 70-97.
16. **MEB (Milli Eğitim Bakanlığı).** Erişim Tarihi: 11 Haziran 2012. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>.
17. **MEB (Milli Eğitim Bakanlığı).** Erişim Tarihi: 23 Şubat 2011. <http://otmg.meb.gov.tr>.
18. **MEB (Milli Eğitim Bakanlığı).** Erişim Tarihi: 14 Mart 2011. <http://oyegm.meb.gov.tr>.
19. **MEB** (2006). *İlköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi,
20. **MEB** (2008). *Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü. Ankara: Devlet Kitapları,
21. **Oskay Ö, Erdem E, Akkoyunlu B, Soran H, Yılmaz A.** (2010). *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II*. Öğretmenlerin öğretim ve öğrenme sürecindeki yeterlikler açısından kendilerini değerlendirmeleri üzerine bir çalışma. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
22. **Öztürk MK.** (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul, aile ve toplum ilişkileri yeterlik alanına ilişkin görüşleri. *Bilgi*, 249, 113-126.
23. **Palmer PJ.** (1998) *The Courage to Teach*. San Francisco: Jessy-Bass Publishers.
24. **Seferoğlu SS.** (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleri ile görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 149, 12-14.
25. **Sönmez V.** (2003). *Eğitimin Tarihsel Temelleri, Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (V Sönmez Ed.), Ankara: Anı Yayıncılık.
26. **Sünbül AM, Arslan C.** (2007). Öğretmen yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi ve bir araştırma örneği. *Selçuk Üniversitesi, Teknik Eğitim Fakültesi Dergisi*. Erişim Tarihi: 21 Eylül 2011. <http://tef.selcuk.edu.tr/salan/sunbul/f/f17.pdf>
27. **TED (Türk Eğitim Derneği).** (2009). *Türk Eğitim Derneği Öğretmen Yeterlikleri*. Ankara: Adım Okan Matbaacılık.
28. **Telef BB, Karaca R.** (2012) Çocuklar için öz-yeterlik ölçeği; geçerlik ve güvenirlilik çalışması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 169-187
29. **Tschannen-Moran M, Hoy AW.** (2001) Teacher efficacy: Capturing an exclusive construct. *Teaching an Teacher Education*, 17, 783-805
30. **Yeşil R.** (2009). Sosyal bilgiler aday öğretmenlerinin sınıf içi öğretim yeterlikleri (Kırşehir Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 23-48.